

BAUMAN, Zygmunt: *Tekutá láska : O křehkosti lidských pout.* Praha : Academia, 2013. 155 s. ISBN 978-80-200-2270-7

Zygmunt Bauman (1925) je známy sociológ poľského pôvodu, emeritný profesor sociológie na univerzite v britskom meste Leeds. Dlhodobo sa venuje analýze postmodernej doby. Podnetom pre analýzy sú údaje z literatúry, z tlače, z udalostí vo svete, z filmu a svoje názory predkladá typickým esejistickým štýlom. V slovenskom a českom jazyku vyšlo viacero jeho prác, okrem iných sú známe *Úvahy o postmodernej dobe*, *Globalizácia*, *Komunita*, *Individualizovaná spoločnosť*, *Sloboda*, *Tekutá modernita*, *Tekuté časy* a ďalšie. Vydavateľstvo Academia v roku 2013 ponúklo ďalšie jeho dielo, *Tekutá láska*.

Vo svojich prácach Bauman analyzuje rôzne aspekty našej globalizovanej spoločnosti: neistotu, nestabilitu, rýchle a nepredvídateľné zmeny, individualizmus, strach z druhých ľudí, najmä z cudzincov. Tieto aspekty spoločnosti sú výsledkom niektorých nových fenoménov, ako je kríza národných politických systémov, deregulácia finančného trhu, rozvoj globálneho trhu, nárast chudoby, nárast rozdielov medzi chudobnými a bohatými atď. Súčasná spoločnosť čelí kríze, ktorú – napriek rýchlym zmenám v iných oblastiach – môžeme pokladať za trvalú. Bauman výstižne nazýva takúto spoločnosť „tekutá“, nestabilná, nestála, prechodná, neistá, poddajná. Prídavné meno „tekutý“ je však najvýstižnejšie. Na rozdiel od pevných telies, ktoré majú svoj stabilný tvar a stabilné rozmery, čím sú stabilnejšie umiestnené v priestore, tekutiny nezachovávajú svoj pevný a stabilný tvar, ale neustále sa menia a mimoriadne ľahko sa pohybujú. Kategóriou, ktorá umožňuje hovoriť o neustálych zmenách, sa stáva čas. Spoločnosť sa stáva tekutou vtedy, keď sa situácie neustále menia (v čase), takže ľudia si nemôžu zvyknúť na novú situáciu či novú prácu a zostávajú povrchní.

V diele *Tekutá láska* Bauman skúma súčasnú krehkosť ľudských vzťahov. Keďže dnešný svet charakterizuje individualizmus a konzumizmus, tieto sa odrážajú aj v ľudských vzťahoch. Ľudia sa dnes cítia ako „veci na jedno použitie“ (s. 10). Je to dôsledok životného štýlu, ktorý je postavený na splnených túžbach a konzume, čo sa stáva mierou pre každú činnosť. Rýchlo a ľahko sa prechádza od jednej túžby k ďalšej, novej, bez zodpovednosti. V prvej kapitole je hlavnou témou láska, ktorá sa prestáva chápať ako vzťah „dokiaľ nás smrť nerozdelí“. Láska je dar, ktorý človek dostáva do rúk a o ktorý sa treba každodenne starať, obnovovať ho, pomáhať mu rásť. Dnešný človek sa však bojí viazať sa na dlhšiu dobu, slovíčko „natrvalo“ mu naháňa strach. Paradoxne však o to viac cíti, že potrebuje pevné vzťahy a priateľstvá. No nie je schopný urobiť rozhodný krok vpred a preniká ho úzkosť a neistota. Dnes si človek vďaka pôžičkám, internetovému obchodu či bankomatovým kartám zvykol mať všetko hneď, bez čakania, s možnosťou vrátiť tovar, ak mu nebude

vyhovovať. Tieto očakávania sa preniesli aj do vzťahov. Bauman ponúka priľiehavý názov na tento nový druh vzťahov: je to „vreckový vzťah“, lebo je vždy poruke, je krátkodobý, nič si nevyžaduje a čím menej človek do neho investuje, tým menej ho vykoľají, keď skončí (s. 33). Ak mu vzťah načas vyhovuje, po čase ho predsa odkladá „na skládku“ ako auto či počítač a mení ho za nový, lepší (s. 26). Láska ako taká sa nedá vrátiť, podľa Baumana je to „hypotéka na neurčitú a tiež nevyspytateľnú budúcnosť“ (s. 22). Ďalšie zmeny spôsobilo to, že dnes sa pod láskou rozumie „zručnosť“, „schopnosť“, ktorým sa dá naučiť, preto aj „zručnosť“ v láske rastie s počtom experimentov.

V druhej kapitole autor tému prehlbuje v širšom kontexte. Súčasnosť je charakteristická tým, že človek často uprednostňuje vzťahy cez internet, on-line. Človek je tak súčasťou siete, síce s veľkým počtom vzťahov, ale na druhej strane tieto vzťahy sú veľmi povrchné. Nezodpovednosť vo vzťahoch podľa Baumana umožňuje jednoduché „delete“, alebo možnosť na mail neodpovedať. Ved' sa vždy dá nadviazať ďalší kontakt. Kvantita však uberá na kvalite. Budovať vzťahy off-line je oveľa ťažšie, vyžaduje si to námahu, obetu, starostlivosť a vytrvalosť. Predmetom kritiky sa stali aj mobilné telefóny, bez ktorých už „nikam“ nechodíme, lebo vďaka nim sa nemôže stať, že by sme „boli preč“ alebo „boli mimo“ a neodpovedali. Mobily mali pôvodne ľudí zbližovať, ale v konečnom dôsledku ľudí vzdďalujú. Ved' pohľad na rodinu, ktorá síce sedí za spoločným stolom, ale každý má v ruke svoj mobilný telefón a s niekým hovorí, nie je výnimkou. Jednotlivci tak tvoria „roj“, „samozhluk jednotlivcov“, v ktorom sa pohybujú ľudia „s prázdnyim pohľadom“ (s. 68) a v konečnom dôsledku skutočné vzťahy netvoria a nežijú. Aj toto podľa autora podporuje vznik tekutej modernej individualizovanej spoločnosti.

V ďalších dvoch kapitolách sa vracia k témam, ktorým sa venoval aj v iných svojich dielach, charakteristickým pre tekutú modernitu: individuálne šťastie, individuálny blahobyť, individuálne uspokojenie, a dáva ich do kontextu lásky a vzťahov: dnešný človek má veľké ťažkosti milovať blížneho. Ved' načo a prečo milovať blížneho? Čo z toho človek bude mať? Bauman i tu robí zaujímavú analýzu: Ak má človek milovať druhého ako seba, musí najskôr milovať seba, nie však egoisticky. „Pravá sebaláska je postavená z lásky, ktorú nám ponúkajú ostatní. Aby sme mohli začať milovať semi seba, najskôr nás musia milovať ostatní.“ (s. 85) To je kľúč ku správneim chápaniu lásky k sebe i lásky k blížnym: seba môže človek správne milovať, až keď iní v ňom objavlia hodnotu, dôstojnosť a jedinečnosť. A ak bude človek správne milovať seba, potom bude vedieť správne milovať aj druhých ako seba, „vtedy bude rešpektovať jedinečnosť a nenahraditeľnosť a trvalú hodnotu druhých“ (s. 85). V poslednej, štvrtej kapitole túto tému rozširuje na celú planétu a skúma dôvody xenofóbie. Dnešný človek sa bojí druhých ľudí, cudzincov, utečencov, ktorým vo svojich mestách, či na svojich územiach vyhradzuje getá, utečenecké tábory (pre ktoré je typický „trvalý stav dočasnosti“), odsúva ich na okraj spoločnosti i diania. Najmä utečenci sú vyhnaní zo svojich krajín, zbavení svojho majetku a najmä svojej identity. Podľa Baumana sú ako „zombie“ (s. 141), čo márne hľadajú nové identity.

Baumanov pohľad na dnešný svet môže vyznieť pesimisticky a jednostranne kriticky. Je však skutočnou analýzou súčasného sveta a dielo *Tekutá láska* je veľmi dobrou a aktuálnou analýzou ľudských vzťahov. Vďaka svojmu životnému nadsledu a osobnej skúsenosti vidí, ako sa spoločnosť a vzťahy v nej za posledné 2-3 generácie zmenili a čo všetko to so sebou prinieslo. Zároveň vidí, aké dôležité sú správne a zodpovedné rozhodnutia v súčasnosti pre budúcnosť. Veci nazýva pravým menom, možno preto sa stáva pre niektorých výčitkou. Pre iných sa však môže stať dôvodom ku prebudeniu „z tekutosti“ a podnetom k hľadaniu stálosti a pevnosti.

PhDr. Oľga Gavendová, PhD.
RK CMBF UK
Kapitulská 26
814 58 Bratislava